Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Hraniční určovatelé v prostředí internetu

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Petra Kořínková

2013

6. ročník

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 6. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze dne 15. dubna 2013

Petra Kořínková

Obsah

Úvod 4
1 Hraniční určovatelé a jejich význam pro smlouvy uzavřené v prostředí internetu 6
2 Volba práva 8
3 Určení rozhodného práva dle hraničního určovatele 9
3.1 Kupní smlouva dle ZMPS 11
3.2 Kupní smlouva dle nařízení Řím I 12
3.3 Smlouva o dílo 16
3.4 Společné evropské právo kupní smlouvy (CESL) 17
Závěr 19
Seznam použitých zdrojů 20

Úvod

Internet je dnes běžnou součástí života většiny z nás a stále rostoucí procento lidí jeho prostřednictvím vstupuje do smluvních závazkových vztahů. Všem blízký jistě bude příklad spotřebitele, který uzavírá online kupní smlouvu. Ať už je k tomuto jednání veden nižší cenou či možností nákupu v klidu domova bez nutnosti navštívit klasický obchod a dopravit si zboží domů vlastními silami, zpravidla si při takovém nákupu ani neuvědomuje, že v teple svého domova překračuje hranice státu. V případě klasického „offline nakupování“ je překročení hranic výrazně náročnější a i sám kupující si proto spíše uvědomí, že svým počínáním vstupuje do vztahu s mezinárodním prvkem. Překročení hranic v prostředí internetu je velmi snadné, v praxi však s sebou přináší řadu otázek významných pro posuzování vzniklého smluvního závazkového vztahu.

Přestože se jako nejvhodnější řešení pro úpravu závazkového vztahu s mezinárodním prvkem jeví provedení volby práva, které vede k vyšší právní jistotě smluvních stran a mnohdy má i ekonomický přínos, je jeho využití v oblasti e-kontraktace v řadě případů poměrně obtížné. Volba práva spočívá ve vzájemném konsensu obou smluvních stran ohledně právního řádu, jímž se bude jejich smluvní závazkový vztah řídit. Obnáší tedy vzájemnou negociaci a ta je v některých případech v prostředí internetu vyloučena vzhledem k velkému objemu smluv uzavíraných v relativně krátkém časovém období. Vyjednávání individuálních podmínek pro každou z uzavíraných smluv by vedlo při nejmenším k výraznému zpomalení obchodu, v některých případech by dokonce bylo prakticky nerealizovatelné. V případě spotřebitelských e-smluv, které mají zpravidla formu tzv. adhezních smluv, je provedení volby práva nejproblematičtější.

Volba práva je často používaným prostředkem pro určení rozhodného práva, přirozeně se však nabízí otázka alternativního řešení v případě, že smluvní strany volbu práva vůbec neprovedou, případně bude jimi provedená volba práva neplatná. Takové případy řeší ostatní hraniční určovatelé, kteří souvisejí s některým prvkem závazkového vztahu nebo se vážou k jiným skutečnostem, které jsou pro závazkový vztah významné. Smlouvy uzavřené v prostředí internetu jsou posuzovány na základě stejných hraničních ukazatelů jako smlouvy uzavřené v „offline prostředí“. Rozhodně lze považovat za pozitivní, že hraniční určovatele je možné aplikovat i na tyto případy, u některých hraničních určovatelů však jejich aplikace vyžaduje přizpůsobení podmínkám prostředí internetu a to může činit potíže a snižovat právní

jistotu při použití kolizních norem.

Ve své práci se zaměřím na rozbor hraničních určovatelů a možné problémy, které jejich aplikace v prostředí internetu může přinášet. Kromě právní úpravy účinné v současnosti stručně zmíním i právní úpravu ve znění zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, který nabude účinnosti dnem 1. ledna 2014, a právní úpravu obsaženou v návrhu Nařízení o společné evropské právní úpravě kupní smlouvy (CESL).

Vzhledem k rozsahu práce jsem pro zjednodušení zvolila právní úpravu kupní smlouvy, která je zřejmě nejčastějším smluvním typem používaným v prostředí internetu. Větší důraz bude kladen na výjimky spojené s právní úpravou spotřebitelských kupních smluv, neboť je zde situace o něco komplikovanější než v případě obchodních smluv. U obchodních smluv lze navíc očekávat provedení volby rozhodného práva smluvními stranami, což je v případě spotřebitelské jen obtížně představitelné. V závěru práce stručně pojednám také o návrhu Nařízení o společné evropské právní úpravě kupní smlouvy (CESL), který by mohl výrazně zasáhnout do stávající situace a snížit množství případů, ve kterých dochází k určování rozhodného práva na základě kolizních norem.

1 Hraniční určovatelé a jejich význam pro smlouvy uzavřené v prostředí internetu

Pro každý soukromoprávní smluvní vztah s mezinárodním prvkem musí existovat rozhodné právo a soud příslušný k rozhodování případného sporu. Internet překračuje státní hranice, ty v jeho prostředí nabývají odlišného významu, neboť zde prakticky neexistují[1], a v souvislosti s nimi je potřeba pohlížet jiným způsobem i na pojem státní suverenity či zásady teritoriality. Svantesson upozorňuje na to, že překračování hranic států není pouze rysem internetu, ale moderních prostředků komunikace obecně. Stejně tak je tomu i v případě „zeměpisné nezávislosti“, která s mizejícími hranicemi úzce souvisí, neboť jen těžko lze hovořit o zeměpisné vázanosti na určitý stát, pokud jsou jeho hranice prakticky přehlíženy. Za rysy typické pro internet lze považovat omezenou nezávislost na jazyce, ke které dochází například v důsledku automatických překladů webových stránek, a typ komunikace „od jednoho k mnoha“, která je jistě základem i pro fungující obchodování v prostředí internetu, neboť je možné si jen stěží představit obchodníka poskytující svou nabídku vždy jen jednomu kupujícímu.[2] Přirozeně tedy vyvstává otázka vhodnosti a možnosti aplikace stávajících norem mezinárodního práva soukromého na smluvní závazkové vztahy v prostředí internetu.

Hraničním určovatelem *je "skutečnost významná pro daný druh právních vztahů nebo otázek označených v rozsahu kolizní normy, která rozhoduje o určení (výběru) práva, jehož se má použít pro jejich úpravu“*[3]. Stanovení hraničního určovatele je projevem zájmu zákonodárce ohledně správné a spravedlivé úpravy daného druhu právních vztahů či otázek. Jak plyne z výše uvedeného, je stanovení hraničních určovatelů závislé na vůli zákonodárce, v rámci právních úprav jednotlivých států tedy nalezneme odlišně upravené hraniční určovatele pro totožné právní vztahy. Odlišné stanovení hraničních určovatelů je mimo jiné způsobeno i odlišnými zájmy jednotlivých zákonodárců v rámci úpravy. Rozmanitost kolizních práv

[1] Shinichiro Hayakawa, Sendai: Private Law in the Era of Internet in Basedow, Jürgen, Kõno, Toshiyuki: Legal Aspects of Globalisation: Conflicts of Laws, Internet, Capital Markets and Insolvency in a Global Economy. Boston: Kluwer Law International, 2000, ISBN 9789041113320, str. 28.

[2] Svantesson, Dan Jerker B. Private international law and the internet. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, ISBN 90-411-2516-7, str. 29 – 35.

[3] Kučera, Zdeněk. Mezinárodní právo soukromé. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5, str. 121.

jednotlivých států se pak projevuje právě hlavně v rozdílnosti používaných hraničních určovatelů.[4]

Hraniční určovatele v prostředí internetu můžeme rozdělit do dvou skupin. Aplikace první skupiny hraničních určovatelů by se pro případ smluvních závazkových vztahů v prostředí internetu v praxi neměla lišit od používání na offline smluvní závazkové vztahy. V tomto případě není nutný speciální výklad a nedochází u nich k žádnému ovlivnění prostředím internetu. Jako příklad můžeme uvést obvyklé bydliště stran, které je na smluvní závazkový vztah v prostředí internetu bezesporu aplikovatelné, ačkoli určení samotného místa bydliště podnikatele fyzické osoby či sídla právnické osoby je v určitých případech problematické. Druhá skupina hraničních určovatelů je naopak silně ovlivněna prostředím internetu a jejich aplikace obdobná aplikaci na klasické smluvní závazkové vztahy by byla velmi problematická. Pro příklad bych zde zmínila místo plnění smlouvy.[5]

---

[4] Tamtéž.

[5] Kyselovská, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatel „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 221-226. ISSN 1210-9126. (dále jen Kyselovská, T.: Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatel „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie)

2 Volba práva

Jak vypovídá již samotný název mezinárodního práva soukromého, je toto právní odvětví řazeno do kategorie soukromého práva. Soukromé právo se vyznačuje velkou pružností a důrazem na autonomii vůle smluvních stran. Tato pružnost se v praxi projevuje tím, že umožňuje smluvním stranám, aby svůj smluvní závazkový vztah přizpůsobily vzájemným potřebám a vůli bez toho, aby byly právními předpisy limitovány nad míru nezbytně nutnou. Pro značnou volnost v úpravě závazkových smluvních vztahů hovoří i názor, že právě a jedině smluvní strany závazkového vztahu mohou stanovit pravidla, která nejlépe vyhovují jejich potřebám, neboť jen ony samy tyto potřeby mohou optimálně vnímat.

Z výše uvedených důvodů je volba práva mezi stranami základním hraničním určovatelem. Volba práva je umožněna ustanovením § 9 ZMPS. Ustanovení odst. 1 § 9 ZMPS uvádí: *„Účastníci smlouvy mohou si zvolit právo, jímž se mají řídit jejich vzájemné majetkové vztahy; mohou tak učinit i mlčky, není-li vzhledem k okolnostem o projevené vůli pochybnost.“* Výslovně tedy opravňuje smluvní strany, aby provedly volbu práva, kterým bude ovládán jejich smluvní závazkový vztah. Zároveň je pro takový případ akceptována i volba práva provedená mlčky. Při porovnání výše uvedeného ustanovení § 9 odst. 1 ZMPS s úpravou v zákoně č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „NZMPS“), je zjevné, že i zde je smluvním stranám zachována možnost, aby si samy zvolily právo. Na rozdíl od předchozí právní úpravy však ustanovení § 87 odst. 1 věta druhá NZMPS uvádí: *„Volba práva musí být vyjádřena výslovně nebo musí vyplývat bez pochybností z ustanovení smlouvy nebo z okolností případu.“*, důvodová zpráva k NZMPS pro podrobnější úpravu smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem odkazuje na nařízení Řím I vzhledem k jeho obecné závaznosti a přímé použitelnosti v České republice. NZMPS dále upravuje pouze smluvní typy, které jsou vyňaty z působnosti nařízení Řím I, tedy například pojistné smlouvy.[6] Navzdory rozdílné formulaci formy provedení volby práva lze usuzovat, že NZMPS připouští za určitých okolností i volbu práva mlčky.

Velký důraz na volbu práva klade i nařízení Řím I, které v čl. 3 odst. 1 uvádí, že smluvní strany nejsou při volbě práva omezeny. Strany si tedy pro svůj smluvní závazkový vztah mohou zvolit jakýkoli právní řád za předpokladu, že jejich smluvní vztah splňuje

[6] Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2002 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

podmínky právního vztahu s mezinárodním prvkem. Zvolený právní řád musí být řádem platným. Není nezbytné, aby se jednalo o právní řád státu, zvolené právo však musí být všeobecně uznáváno, aplikováno a při porušení též vymáháno mocenskými orgány. Není proto možné provést volbu práva zaniklého státu, neboť jeho uznávání i aplikaci by byly při nejmenším omezené a zcela by postrádalo i vymahatelnost. V rozsahu povoleném zvoleným právním řádem je možné zvolit i mezinárodní obchodní zvyklosti a další formy nestátního práva.[7]

3 Určení rozhodného práva dle hraničního určovatele

Pokud účastníci závazkových vztahů neprovedli volbu práva, je nezbytné pro jejich závazkový vztah s mezinárodním prvek určit rozhodné právo jiným způsobem. Toto určení probíhá na základě hraničních určovatelů obsažených v kolizních normách upravujících závazkové vztahy. K jednotlivým kolizním normám pak považujeme za speciální normy přímé, které obsahují konkrétní hmotněprávní ustanovení a mají přednost před kolizními normami, které pouze odkazují na určitý právní řád. Přímou normou pro oblast smluvního závazkového práva, konkrétně pro mezinárodní koupi zboží, je Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11.4.1980, uveřejněná v ČR sdělením č.160/1991 Sb., dále jen CISG. CISG se aplikuje na daný právní vztah ve dvou situacích. Prvním případem je situace, kdy se CISG vztahuje na všechny účastníky smluvního závazkového vztahu, druhým pak stav, kdy na tuto právní úpravu odkazují kolizní normy mezinárodního práva soukromého při posuzování smluvního závazkového vztahu podle práva jedné ze smluvních stran nebo na základě práva, které si smluvní strany zvolily. Článek 6 CISG podporuje autonomii vůle stran a umožňuje vynechání celé Úmluvy či její části na základě dohody smluvních stran. Rozehnalová považuje zvolenou variantu za ideální unifikační variantu aplikace, která kombinuje povinnou aplikaci a možnost vyloučení aplikace tak, že je poskytnuta nezbytná míra právní jistoty při potřebné pružnosti.[8]

---

[7] Kučera, Zdeněk. Mezinárodní právo soukromé. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5, str. 219.

[8] Rozehnalová, N.: Právní režim smluv s mezinárodním prvkem, Právní fórum, 2010, 7. ročník, č. 10, Wolters Kluwer ČR, a.s., ISSN 1214-7966, str. 467.

Vzhledem k vysokému počtu spotřebitelských smluv uzavíraných v prostředí internetu je použitelnost CISG na tyto smluvní závazkové vztahy značně omezená, neboť čl. 2 písm. a) CISG výslovně uvádí, že CISG není aplikovatelná na koupi *„zboží kupovaného pro osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti, ledaže prodávající před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření nevěděl a ani neměl vědět, že zboží je kupováno k takovému účelu“*. Použité pojmy osobní potřeby či potřeb domácnosti nejsou nijak vázány na podmínku právního vztahu definovaného z pohledu rodinného práva.[9] Jedinou výjimkou, která by mohla vést k aplikaci CISG na spotřebitelské e-smlouvy je situace, kdy by prodávající před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření nevěděl ani vědět neměl, že zboží je kupováno pro osobní potřebu kupujícího a nejedná se o právní jednání v souvislosti s jeho obchodní či výrobní činností.[10]

Kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy, včetně smluv uzavřených v prostředí internetu, nalezneme právní úpravu především v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen „ZMPS“), dále také v Římské úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980, která se aplikovala na vztahy vzniklé od 1.7.2006 do 17. 12. 2009) a v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (nařízení Řím I), které nabylo účinnosti ke dni 17. 12. 2009.[11] NZMPS reaguje na přímou použitelnost nařízení Řím I a upravuje pouze otázky, které v něm nejsou upraveny. Důvodová zpráva k ustanovení § 84 NZMPS odkazuje v otázce kolizních norem použitelných pro smluvní závazkové vztahy na nařízení Řím I.

V moderních kodifikacích jsou hraniční určovatelé diferencovány a výjimkou nejsou ani speciální úpravy, které stanovují zvláštní hraniční určovatele pro jednotlivé typy smluv.[12] Kolizní úprava formou speciálních hraničních určovatelů pro různé smluvní typy je použita v rámci úpravy smluvních závazkových vztahů prostřednictvím ZMPS i nařízení Řím I.

---

[9] Sponheimer, F.: Part I. Chapter I. Sphere of Application. In Kröll, S., Mistelis, L., Perales Viscasillas, P.: UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) – Commentary. 1. vyd. Mnichov : Verlag C. H. Beck oHG, 2011, ISBN 978-3-406-58416-9, str. 42.

[10] Ferrari, Franco; Leible, Stefan: Rome I regulation: the law applicable to cotractual obligations in Europe. 1. vyd. Mnichov : Sellier-European Law Publishers, 2009, ISBN 978-3-86653-115-4; Francesca Ragno, str. 163.

[11] Hradilová, Veronika, Crha, Martin. Římská úmluva a nařízení Řím I [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/pages/08.html.

[12] Kučera, Zdeněk. Mezinárodní právo soukromé. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5, str. 298 – 9.

V následující části se zaměřím na analýzu hraničních určovatelů aplikovaných na nejběžnější smlouvy uzavírané v prostředí internetu, konkrétně tedy na kupní smlouvu a smlouvu o dílo.

3.1 Kupní smlouva dle ZMPS

Ustanovení § 10 odst. 1 ZMPS uvádí: „Nezvolí-li účastníci rozhodné právo, řídí se jejich vztahy právním řádem, jehož použití odpovídá rozumnému uspořádání daného vztahu.“, tím je dán prostor pro aplikaci ustanovení § 10 odst. 2, ve kterém jsou stanoveny speciální hraniční určovatelé v závislosti na typu uzavřené smlouvy. Kromě dále analyzované úpravy týkající se kupní smlouvy a smlouvy o dílo zde nalezneme hraniční určovatele například pro smlouvy o nemovitostech, o dopravě, smlouvy pojistné a další. V případě kupní smlouvy se konkrétně jedná o ustanovení § 10 odst. 2 písm. a) ZMPS. Zákon jako právo rozhodné pro tento případ stanovuje právo místa, kde je sídlo (bydliště) prodávajícího v době uzavření smlouvy. Při aplikaci rozhodného práva na spotřebitelské e-smlouvy je však nezbytné přihlížet i k ustanovení § 36 ZMPS upravujícímu tzv. výhradu veřejného pořádku, které vylučuje aplikaci rozhodného práva určeného prostřednictvím hraničního určovatele pro případ, že by došlo k ohrožení práv spotřebitele v porovnání s právy, která jsou mu poskytována domácím právním řádem. Aplikací práva cizího státu tedy nesmí dojít ke snížení ochrany spotřebitele a zhoršení jeho postavení oproti stavu, který je vymezen domácím právním řádem.[13]

Český právní řád definuje místo podnikání (sídlo podnikatele) v rámci zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, který v ustanovení § 2 odst. 3 místo podnikání fyzické osoby definuje jako adresu zapsanou jako místo podnikání v obchodním rejstříku nebo v jiné zákonem upravené evidenci. Zahraniční osoba je definována v ustanovení § 21 odst. 2 jako fyzická osoba s bydlištěm mimo území České republiky a právnická osoba se sídlem umístěným mimo území České republiky. Po novele obchodního zákoníku provedené zákonem č. 501/2001 Sb., s účinností od 31. 12. 2001 nalezneme úpravu sídla právnické osoby v § 19c zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Česká právní úprava klade důraz na zásadu, že sídlem právnické osoby je místo, kde právnická osoba skutečně sídlí, tedy její

[13]Brodec, Jan. Spotřebitelské e-smlouvy. [online]. [cit. 2013-04-14]. 26. 10. 2010 Dostupné z: http://itpravo.cz/index.shtml?x=208030.

faktické sídlo.[14] V rámci spotřebitelských e-smluv je nutné definovat si pojem spotřebitele. Tím je dle Svobody osoba, která má v České republice místo trvalého pobytu ve smyslu stálého bydliště, tedy zde má rodinu či zaměstnání a podobně.[15]

3.2 Kupní smlouva dle nařízení Řím I

V rámci vnitrostátní právní úpravy bude v případě smluvních závazkových vztahů s účinností od 1. ledna 2014 odkazováno přímo na hraniční určovatele stanovené nařízením Řím I, neboť NZMPS již dále neobsahuje úpravu hraničních určovatelů pro ty závazkové vztahy, které jsou upraveny v rámci nařízení Řím I. V souvislosti s prostředím internetu je jistě zajímavé zde upozornit na skutečnost, že výše uvedená právní úprava se vztahuje i na nákup software.[16]

Článek 4 nařízení Řím I stanovuje postup pro zjištění rozhodného práva pro případy, kdy nebyla provedena volba práva. V případě kupní smlouvy je rozhodné právo určeno jako právo země, ve které má prodávající obvyklé bydliště.[17]

V případě klasických „kamenných obchodů“ by určení sídla prodávajícího nemělo činit větší obtíže. Přeneseme-li se však do prostředí internetu, nevyhneme se otázce, jak vlastně správně stanovit sídlo prodávajícího, jehož nabídka zboží je prostřednictvím internetu přístupná kdekoli na světě. Teorie se dlouho neshodovala v tom, jaký přístup zvolit. Někteří autoři zastávali názor, že rozhodujícím faktorem by mělo být místo umístění serveru, na kterém je stránka zveřejňována, neboť umístění webové stránky v určitém státě považovali za formu založení pobočky. Tento názor spočíval v představě udělení webové adresy na základě prověření určitých skutečností, mimo jiné i existence skutečné pobočky společnosti na území daného státu. Právě díky předpokladu existence pobočky ve státě umístění webové stránky je tento názor v současnosti překonán. Webové stránky jsou nabízeny soukromoprávními subjekty, nelze tedy očekávat jakoukoli kontrolu existence pobočky společnosti na území

[14] Matějková, Adéla. Sídlo právnických osob. Právní rádce, 19.12.2007

[15] Svoboda, P. a kol.:Právní a daňové aspekty e-obchodu, Linde Praha a.s., 2001, str.268.

[16] Magnus, U. Article 4 Rome I Regulation: The Applicable Law in the Absence of Choice. In Ferrari, F., Leible, S. Rome I Regulation: The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe. Munich: Sellier-European Law Publisher, 2009. str. 34-37.

[17] čl. 4 odst. 1 písm. a) nařízení Řím I.

státu, ve kterém je internetová stránka umístěna.[18] Zároveň v rychle se měnícím prostředí internetu není možné webovou stránku považovat za dlouhodobě stálý prvek v porovnání se zřízením klasické pobočky.[19]

Výrazně složitější situace nastane podle režimu nařízení Řím I v případě spotřebitelských smluv uzavíraných v prostředí internetu. V čl. 6 odst. 1 Nařízení uvádí dva případy, ve kterých se smluvní závazkový vztah s mezinárodním prvkem bude řídit právem státu, ve kterém má spotřebitel své obvyklé bydliště. V prvním případě by podnikatel (prodávající) musel provádět svou profesionální či podnikatelskou činnost na území státu obvyklého bydliště spotřebitele. To znamená, že takový podnikatel je v souvislosti se svými podnikatelskými aktivitami přítomen ve státě obvyklého bydliště spotřebitele určitým způsobem a po určitý čas. Není podstatné, zda se jedná o dlouhodobý výkon činnosti či nikoli. V rámci vnitřního trhu Evropské unie by se mohlo jednat o podnikatele, který využil některou z podob svobody volného usazování (např. formou pobočky či zastoupení).[20]

Ve druhém případě by se jeho činnost musela na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země jakýmkoli způsobem zaměřovat.[21] Otázka *„zaměřování činnosti podnikatele“* je značně komplikovaná a vyžádala si řešení i v rámci judikatury Soudního dvora Evropské unie. Konkrétně se jednalo o rozhodnutí ve spojených věcech Pammer a Alpenhof.[22] Soudní dvůr se zde zabýval výkladem pojmu zaměřování činnosti podnikatele v souvislosti s možností aplikace čl. 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a

---

[18] Zanobetti, Alessandra. Smluvní právo v mezinárodním elektronickém obchodu. Evropské a mezinárodní právo. 7 – 8/2000. ISSN 1210-3977, str.8.

[19] Brodec, Jan. Spotřebitelské e-smlouvy. [online]. [cit. 2013-04-14]. 26. 10. 2010 Dostupné z: http://itpravo.cz/index.shtml?x=208030.

[20] Břicháček, Tomáš: Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I. Právní rozhledy, 2012, č. 23 – 24, str. 829.

[21] V obou případech je dle ustanovení čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I podmínkou, aby smlouva spadala do rozsahu této činnosti.

[22] Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 7. prosince 2010 ve spojených věcech C-585/08 Peter Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG a C-144/09 Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliveru Hellerovi.

obchodních věcech (nařízení Brusel I)[23]. Brusel I obsahuje stejné určovací pravidlo jako Řím I, proto by pojem *„zaměřování činnosti“* měl být v obou případech vykládán shodně, a proto lze níže uvedený výklad aplikovat i na ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. b) nařízení Řím I. K tomuto názoru se v odůvodnění rozsudku přiklání i Soudní dvůr.[24] Shodný výklad pojmu zaměřování činnosti pro obě nařízení[25] je zdůrazněn i v odůvodnění nařízení Řím I, které dále odkazuje na společné prohlášení Rady a Komise k čl. 15 nařízení Brusel I.[26] Toto společné prohlášení Rady a Komise zdůrazňuje, že samotný fakt, že jsou stránky dostupné na území státu místa bydliště spotřebitele, není postačující, pokud stránky nevyzývají k uzavření smlouvy na dálku. Za rozhodující nelze považovat ani jazyk, ve kterém jsou internetové stránky vytvořeny, ani měnu, která je na nich uvedena.[27]

Ve výše zmíněném rozhodnutí Soudní dvůr konstatoval, že není možné vnímat jako dostatečný podklad pro konstatování o zaměřování činnosti podnikatele skutečnost, že jsou jeho internetové stránky či zprostředkovatelská činnost dostupné na území státu místa bydliště spotřebitele. Soudní dvůr demonstrativním výčtem uvedl následující skutečnosti, které umožňují domněnku o zaměření činnosti podnikatele: *„mezinárodní povaha činnosti, popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech, použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce, uvedení telefonického spojení s mezinárodním předčíslím, vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na stránku podnikatele nebo jeho zprostředkovatele, použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, a*

[23] Ustanovení čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I stanovuje příslušnost soudu ve sporu ze spotřebitelské smlouvy v případě, kdy podnikatel zaměřuje svou profesionální či podnikatelskou činnost na území státu spotřebitele.

[24] Kyselovská, T.: Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatel „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie.

[25] Nařízení Brusel I a nařízení Řím I.

[26] Odůvodnění nařízení Řím I, bod 24.

[27] Společné prohlášení Rady a Komise k čl. 15 nařízení Brusel I.

uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech"[28]. Dále Soudní dvůr uvedl, že pro rozhodnutí o aplikaci norem ochrany spotřebitele není postačující ani uvedení elektronické adresy a dalších kontaktních údajů, případně užití jazyka a měny obvyklé v místě sídla podnikatele. Trávníčková spatřuje v tomto směru problém v odlišném právním režimu spotřebitelských smluv v případě, kdy po jejich uzavření dojde k poskytnutí služby výlučně na území cizího státu, jak je tomu například při rezervaci ubytování.[29]

Bělohlávek spojuje problematiku řešení otázky zaměření činnosti podnikatele s otázkou přítomnosti podnikatele na trhu státu v místě bydliště spotřebitele. Zda je tedy nutné, aby podnikatel byl skutečně přítomen na trhu státu spotřebitele tak, že zde bude vyvíjet svou činnost, nebo postačuje jeho zprostředkovaná přítomnost ve formě marketingové kampaně či reklamy cílené na trh státu spotřebitele. Zejména v případě nadnárodních společností se totiž často setkáváme s plošnou reklamou zahrnující několik států. Vzhledem k této plošné reklamě může dojít k ovlivnění spotřebitele bez toho, že by reklama daného výrobce byla záměrně cílena na trh státu spotřebitele. V takovém případě by mohl spotřebitel vnímat kampaň jako cílenou na jeho domácí trh navzdory skutečnosti, že tento záměr výrobce neměl. Podle Bělohlávka je v takovém případě nutné vnímat i pouhou přítomnost výrobku výrobce na trhu spotřebitele za jeho zprostředkovanou přítomnost. Dále je na tomto místě vhodné ještě krátce poznamenat, že v případě posuzování výkonu činnosti podnikatele se nepřihlíží k tomu, zda se jedná o oprávněný či neoprávněný výkon. Problematika neoprávněného výkonu podnikatelské činnosti je ponechána postihu v rámci vnitrostátního právního řádu a nemá vliv na soukromoprávní vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem.[30]

Pokud se na spotřebitelskou e-smlouvu nevztahuje ustanovení čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I, je nezbytné postupovat stejným způsobem jako v případě ostatních smluv. Bude tedy provedeno určení rozhodného práva na základě ustanovení čl. 4 nařízení Řím I. V případě

---

[28] Výrok rozsudku Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 7. prosince 2010 ve spojených věcech C-585/08 Peter Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG a C-144/09 Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliveru Hellerovi v Úředním věstníku Evropské unie C 55, 19. 2. 2011.

[29] Trávníčková, Simona. Ochrana spotřebitele v závazkových právních vztazích s mezinárodním prvkem uzavíraných přes internet. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, 2011, roč. 19, č. 2, s. 156-163. ISSN 1210-9126.

[30] Bělohlávek, Alexander J.: Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-176-5, I. díl, str. 1053 – 1054.

kupní smlouvy se tedy opět jedná konkrétně o čl. 4 odst. 1 písm. a) nařízení Řím I, které za rozhodné právo určuje právo země, ve které má prodávající obvyklé bydliště.

Praktické použití je poněkud komplikovanější, neboť je v rámci ochrany slabší smluvní strany nezbytné zohlednit zvláštní úpravu spotřebitelských smluv provedenou formou transpozice směrnic přímo do právního řádu státu spotřebitele. K těmto ustanovením musí být přihlédnuto s ohledem na ustanovení čl. 9 nařízení Řím I, čímž dochází k jistému roztříštění aplikované právní úpravy.[31] Toto tzv. štěpení vede ke snížení právní jistoty, neboť není bráno v potaz pouze rozhodné právo, ale také kogentní ustanovení práva státu spotřebitele.[32]

3.3 Smlouva o dílo

Zřejmě nejčastější formou smlouvy o dílo v prostředí internetu je smlouva o zhotovení softwaru, lze si však představit i jiné smlouvy, například smlouvu o zhotovení nábytku na míru. Obdobně jako kupní smlouva se i smlouva o dílo řídí ustanovením § 10 odst. 2 písm. a) ZMPS a rozhodným právem pro tento případ je právo místa sídla či bydliště zhotovitele v době uzavření smlouvy. Pojem sídla a bydliště podnikatele jako fyzické osoby byl definován výše.

V případě spotřebitelských smluv je opět nutné upozornit na tzv. výhradu veřejného pořádku zakotvenou v ustanovení § 36 ZMPS. Institut výhrady veřejného pořádku má velmi výjimečnou povahu a jeho použití je omezeno na ochranu pouze takových zásad společenského s státního zřízení a právního řádu, na kterých je nezbytné trvat bez výhrad. Zpravidla se tedy jedná o zásady vyplývající přímo z Ústavy České republiky. Jak plyne z logiky kolizních norem, ustanovení § 36 ZMPS neposkytuje tuto ochranu všem kogentním normám právního řádu, neboť pak by byly veškeré kolizní normy nadbytečné.[33]

---

[31] Ferrari, Franco; Leible, Stefan: Rome I regulation: the law applicable to cotractual obligations in Europe. 1. vyd. Mnichov : Sellier-European Law Publishers, 2009, ISBN 978-3-86653-115-4; Francesca Ragno, str. 134-170.

[32] Rozehnalová, N.: Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010, ISBN 978-80-210-5240-6, str. 110.

[33] Kučera, Zdeněk. Mezinárodní právo soukromé. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5, str. 195.

Jak vyplývá z formulace ustanovení § 36 ZMPS, důvody pro vyloučení použití právního předpisu zahraničního státu mají spočívat v jeho účincích, které by se příčily zásadám uplatňovaným v České republice, nikoli hodnocení předpisu jako takového. Pokud dojde k vyloučení použití cizího předpisu, vyvstane otázky, zda by mělo být chybějící ustanovení nahrazeno. V některých případech nahrazení není nutné. Pokud však ano, zpravidla se použije práva tuzemského. Právo třetího státu ale není z použití nijak vyloučeno a jistě by jeho použití bylo i vhodnější za předpokladu, že by k němu měl posuzovaný smluvní závazkový vztah užší vztah než k českému právu. Ve zbytku se použije právních předpisů zahraničního státu, které nebyly z důvodu výhrady veřejného pořádku vyloučeny.[34]

Ustanovení § 4 NZMPS přejímá výhradu veřejného pořádku v upraveném znění, nově se ustanovení zahraničního právního řádu nepoužije v případě, kdy by se účinky použití „příčily veřejnému pořádku“. Cílem toho ustanovení je obrana proti důsledkům právní úpravy zahraničního státu, které by byly nesnesitelné či neudržitelné. Důvodová zpráva dále zdůrazňuje, že smyslem aplikace uvedeného ustanovení není hodnocení právních řádů ostatních států, ale pouze vyhodnocení možných účinků aplikace zahraničních ustanovení v podmínkách českého právního řádu. Dále shodně s teorií uvádí, že *„výhrady veřejného pořádku se má použít, jestliže by se účinky použití cizího předpisu příčily takovým zásadám českého právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat, a dobrým mravům.“* [35]

3.4 Společné evropské právo kupní smlouvy (CESL)

Návrh Nařízení o společné evropské právní úpravě kupní smlouvy (CESL) si klade za cíl vytvořit jakýsi samostatný sekundární právní systém, který by měl existovat souběžně s vnitrostátními právními úpravami. Používání Nařízení v praxi by mohlo vyřešit mimo jiné i problematiku nižší právní jistoty vznikající v důsledku určování rozhodného práva na základě kolizních norem a hraničních určovatelů, neboť použití kolizních norem naprosto vylučuje a to i v případech, kdy by právní problematika v rámci CESL upravena vůbec nebyla.

CESL se vztahuje na úpravu kupní smlouvy mezi spotřebitelem jako kupujícím a podnikatelem jako prodávajícím. Zároveň je však použitelné i pro úpravu kupní smlouvy mezi podnikateli za předpokladu, že jednou ze smluvních stran je malý či střední podnikatel.

[34] Tamtéž, str. 195 – 197.

[35] Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

V jednom právním předpisu tak dochází k propojení právní úpravy spotřebitelské kupní smlouvy a obchodní kupní smlouvy.[36] Nařízení se vztahuje pouze na případy přeshraniční kupní smlouvy. Z hlediska obchodní kupní smlouvy se jedná o případy, kdy má každá ze smluvních stran obvyklý pobyt v jiném státě a alespoň jeden ze států je členským státem Evropské unie. U spotřebitelských smluv se jedná o přehraniční spotřebitelskou kupní smlouvu v případě, kdy se adresa uvedená spotřebitelem, adresa pro dodání zboží či fakturační adresa nachází v jiném státě, než je stát obvyklého bydliště podnikatele. Alespoň jeden z těchto států opět musí být členem Evropské unie.[37] Nařízení členským státům umožňuje, aby použitelnost právní úpravy rozšířily i na vnitrostátní kupní smlouvy.

Používání CESL v praxi by tedy jistě vedlo k omezení problémů vznikajících v současnosti v důsledku aplikace kolizních norem, protože obsahuje komplexní úpravu pro uzavíraný smluvní vztah. Ve vztahu ke kupním smlouvám v prostředí internetu je nutné kladně hodnotit i existenci speciálních ustanovení týkajících se spotřebitelských smluv a smluv uzavíraných na dálku. Zároveň je ale nutné zmínit i několik negativních skutečností, které by schválení Návrhu přineslo. V první řadě smluvní strany musí ve smlouvě výslovně uvést, že se jejich smluvní vztah bude řídit CESL, což by mohlo vést k omezenému používání vzhledem k přetrvávajícím úpravám kupní smlouvy v právních řádech jednotlivých států. Přestože je Návrh odůvodňován ekonomickými motivy, kdy by podnikatelům místo znalosti právních řádů států smluvních stran, se kterými obchodují, postačovalo, aby znali jedinou právní úpravu, je otázkou, zda tento motiv bude pro hromadné prosazení v praxi postačující. Druhým negativem je zajisté absolutní vyloučení užití kolizních norem na neupravené právní otázky. Návrh se v současné době jeví jako komplexní úprava, je však pravděpodobné, že v praxi vyvstanou otázky, pro které zde nebude možné naleznout adekvátní odpověď.[38]

---

[36] Pauknerová, Monika: Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy. Obchodněprávní revue, 2012, č. 6, str. 167 (dále jen Pauknerová, Monika: Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy).

[37] Článek 4 CESL.

[38] Pauknerová, Monika: Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy.

Závěr

Kolizní normy, které jsou v současnosti aplikovány na smlouvy uzavírané v prostředí internetu, jsou původně vytvořené pro účely smluv uzavíraných klasickým způsobem. To při aplikaci v prostředí internetu vede ke komplikacím. V současné době lze tyto problémy řešit výkladem či v rámci judikatury Soudního dvora evropské unie. Větší problémy spatřuji v roztříštěnosti právní úpravy, která spočívá ve vnitrostátní úpravě i nařízení Řím I. Zde však bude situace brzy vyřešena a dojde ke zjednodušení, neboť zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, odkazuje v oblasti určení rozhodného práva pro kupní smlouvy na úpravu obsaženou v nařízení Řím I. Nadále přetrvávajícím problémem je nižší míra právní jistoty v důsledku aplikace výhrady veřejného pořádku, která vede k další roztříštěnosti systému.

Jako možné řešení situace jsem vnímala Návrh Nařízení o společné evropské právní úpravě kupní smlouvy (CESL). Ten vskutku směřuje ke snížení míry uplatňování kolizních norem a zavádí komplexní úpravu kupní smlouvy, ale naprosto vylučuje aplikaci kolizních norem i v případě, že v něm nejsou obsažena ustanovení relevantní pro řešení vzniklého právního problému, což by mohlo v praxi činit problémy.

Mírné zjednodušení situace odkazem vnitrostátní úpravy na úpravu obsaženou v nařízení Řím I považuji za pozitivní a zřejmě jediný krok vedoucí k vyšší přehlednosti, protože vývoj nesměřuje k mezinárodnímu sjednocení kolizních norem a vzhledem k výše uvedeným připomínkám nepovažuji za vhodné řešení ani použití v současnosti navrhovaného sekundárního právního řádu ve formě nařízení CESL. Sjednocení kolizních norem na mezinárodní úrovni považuje za momentálně nerealizovatelný i Rozehnalová navzdory regionálním unifikacím a zdánlivé podobnosti jednotlivých kolizních úprav.[39]

[39] Rozehnalová, Naděžda: Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu), Masarykova univerzita, 2010, str. 41.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, komentáře a učebnice

Bělohlávek, Alexander J.: Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, I. díl, ISBN 978-80-7400-176-5

Ferrari, Franco; Leible, Stefan: Rome I regulation: the law applicable to cotractual obligations in Europe. 1. vyd. Mnichov : Sellier-European Law Publishers, 2009, ISBN 978-3-86653-115-4

Kučera, Zdeněk. Mezinárodní právo soukromé. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5

Rozehnalová, N.: Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010, ISBN 978-80-210-5240-6

Shinichiro Hayakawa, Sendai: Private Law in the Era of Internet in Basedow, Jürgen, Kõno, Toshiyuki: Legal Aspects of Globalisation: Conflicts of Laws, Internet, Capital Markets and Insolvency in a Global Economy. Boston: Kluwer Law International, 2000, ISBN 978-90-4111-332-0

Sponheimer, F.: Part I. Chapter I. Sphere of Application. In Kröll, S., Mistelis, L., Perales Viscasillas, P.: UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) – Commentary. 1. vyd. Mnichov : Verlag C. H. Beck oHG, 2011, ISBN 978-3-406-58416-9

Svantesson, Dan Jerker B. Private international law and the internet. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, ISBN 90-411-2516-7

On-line zdroje

Brodec, Jan. Spotřebitelské e-smlouvy. [online]. [cit. 2013-04-14]. 26. 10. 2010 Dostupné z: http://itpravo.cz/index.shtml?x=208030.

Hradilová, Veronika, Crha, Martin. Římská úmluva a nařízení Řím I [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/pages/08.html.

Matějková, Adéla. Sídlo právnických osob. [online]. 19.12. 2007 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c1-22647820-sidlo-pravnickych-osob.

Odborné časopisy

Břicháček, Tomáš: Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I. Právní rozhledy, 2012, č. 23 – 24, str. 829.

Kyselovská, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatel „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 221-226. ISSN 1210-9126.

Pauknerová, Monika: Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy. Obchodněprávní revue, 2012, č. 6, str. 167.

Rozehnalová, N.: Právní režim smluv s mezinárodním prvkem, Právní fórum, 2010, 7. ročník, č. 10, Wolters Kluwer ČR, a.s., ISSN 1214-7966, str. 467.

Trávníčková, Simona. Ochrana spotřebitele v závazkových právních vztazích s mezinárodním prvkem uzavíraných přes internet. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, 2011, roč. 19, č. 2, s. 156-163. ISSN 1210-9126.

Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 7. prosince 2010 ve spojených věcech C-585/08 Peter Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG a C-144/09 Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliveru Hellerovi